

ICC-bijeenkomst 1 en 3 april 2025: PPT erfgoed en burgerschap

Kim van Steenwijk (Erfgoedpartners, 1 april) en Geke Slagman (K&C, 3 april)

Toelichting bij de tekening van L. Becker, gemaakt in de oorlog in Appingedam

Materialen:

- Flipover
- Stift
- Post-its
- Pennen

Teken op een flip-over het volgende schema:

Feit	Mening	Emotie

Deel post-its en pennen uit

Ronde 1

Opdracht: bekijk de afbeelding. Schrijf op verschillende post-its

- Een feit = wat je kunt weten of zien – ik zie een huis, veel ramen, bomen in blad, een landhuis...)
- Een mening (wat je vindt – een volle tekening, wel goed gedaan, beetje stijf, saai...)
- Een emotie (wat je voelt – ik word nieuwsgierig, zou me er thuis voelen, nostalgie ...)

Iedereen hangt de post-its op. Korte reflectie op de antwoorden.

Ronde 2

Er wordt een nieuw feit ingebracht: Deze tekening werd gemaakt door een Duitse soldaat die in 1943 gelegerd was in Appingedam. Hij maakte de tekening waarschijnlijk vanuit de toren van de Nicolaïkerk.

Opdracht: Schrijf opnieuw je mening en emotie op een briefje als deze zijn veranderd door de nieuwe informatie.

Korte reflectie: zijn er veranderingen? Zo ja, hoe kwam dat?

Ronde 3

Nog een nieuw feit: De soldaat heeft deze tekening gegeven aan de moeder en dochter bij wie hij was ingekwartierd.

Opdracht: Schrijf opnieuw je mening en emotie op een briefje als deze zijn veranderd door de nieuwe informatie.

Ronde 4

Stel dat deze soldaat verantwoordelijk was voor het ombrengen van Nederlandse burgers als wraak voor acties van verzetsstrijders?

Schrijf nogmaals een mening en een emotie op.

ICC-bijeenkomst 1 en 3 april 2025: PPT erfgoed en burgerschap

Korte reflectie: zijn er veranderingen? Zo ja, hoe kwam dat?

Ronde 5

Stel dat deze soldaat heeft geholpen bij het verborgen houden van onderduikers?

Schrijf nogmaals een mening en een emotie op.

Korte reflectie: zijn er veranderingen? Zo ja, hoe kwam dat?

Conclusie

Samen met de groep terugkijken op de werkvorm en reflecteren op de manier waarop feiten/kennis onze mening en emoties beïnvloeden.

Een oordeel is snel gevormd. Hoe meer feiten er bekend zijn, hoe genuanceerder het beeld wordt. Als je kennis toeneemt kan dit leiden tot andere meningen en gevoelens. En dat is ok!

Deze oefening laat ook zien dat mensen betekenisgeven vanuit hun eigen ervaringen en herinneringen, die hun emoties bepalen. Daardoor kunnen er verschillende perspectieven bestaan rond hetzelfde object. Het delen van deze perspectieven en het luisteren naar elkaar zijn belangrijke voorwaarden voor een dialoog of debat. Als je de verhalen en emoties van anderen kent, kun je je beter inleven en een ander beter begrijpen.

Toelichting bij ppt dia 8

Als je erfgoedwijs onderwijs benadert als een proces van erfgoed maken, ligt de verbinding met burgerschap vooral in de democratische vaardigheden en de emotionele betrokkenheid die ontstaan wanneer mensen **erfgoed interpreteren, waarderen en hierover in discussie gaan**. Dit heeft een sterke relatie met de manier waarop we als samenleving omgaan met gedeeld verleden en identiteit.

1. Democratische vaardigheden: erfgoed als dialoog

Erfgoed is niet statisch; het wordt telkens opnieuw geïnterpreteerd en soms ook betwist. Dit proces sluit aan bij burgerschapsvorming omdat leerlingen:

Leren argumenteren en standpunten innemen: Erfgoed kan controversieel zijn (denk aan Zwarte Piet of koloniale monumenten). Door hier kritisch over te discussiëren, leren leerlingen dat erfgoed altijd een constructie is waarin verschillende perspectieven een rol spelen.

Omgaan met meningsverschillen: Wat de ene groep waardevol vindt als erfgoed, kan voor een andere groep pijnlijke herinneringen oproepen. In gesprek gaan over deze verschillen draagt bij aan sociale en emotionele vaardigheden, zoals luisteren, empathie tonen en compromissen sluiten.

Ervaren hoe erfgoed tot stand komt: Kinderen kunnen zelf nadenken over wat zij als erfgoed beschouwen, bijvoorbeeld in hun buurt of familie. Dit helpt hen te begrijpen hoe keuzes hierover worden gemaakt en hoe ze zelf invloed kunnen uitoefenen.

2. Erfgoed en emoties: gedeelde geschiedenis en identiteit

Erfgoed raakt persoonlijke en collectieve identiteit: Erfgoed vertelt wie we zijn en waar we vandaan komen (of eigenlijk wie we willen zijn omdat we zelf de keuze maken voor

ICC-bijeenkomst 1 en 3 april 2025: PPT erfgoed en burgerschap

ons erfgoed). Dit roept emoties op, van trots tot verdriet of zelfs boosheid. (Wat willen we laten zien en ook wat willen we vooral niet laten zien?)

Bewustwording van inclusie en exclusie: Door erfgoed kritisch te bekijken, kunnen leerlingen ontdekken dat sommige verhalen worden vergeten of onderdrukt. Dit helpt bij het besef van sociale rechtvaardigheid en stimuleert een inclusieve blik op burgerschap. (Je kunt je bijvoorbeeld afvragen welke groep wel betrokken is bij het erfgoed maar niet aan tafel zit. De 'ongehoorde stemmen' in kaart brengen.)

Erfgoed als oefenterrein voor maatschappelijke betrokkenheid: Door actief met erfgoed bezig te zijn (bijvoorbeeld door lokaal erfgoedprojecten op te zetten of mee te denken over herbestemming van gebouwen), ervaren leerlingen hoe ze zelf kunnen bijdragen aan hun omgeving. Maar ook welke dilemma's er spelen.

Koppeling met de kerndoelen burgerschap

Deze aspecten sluiten direct aan bij burgerschapsdoelen zoals:

- Democratische participatie (leren debatteren, luisteren, onderhandelen).
- Sociale en culturele diversiteit (begrip voor verschillende perspectieven op erfgoed).
- Identiteitsontwikkeling (reflecteren op wat erfgoed voor henzelf en anderen betekent).